

knjižice letno za svoje člane. Trud je rodil do sedaj prav povoljne uspehe. Kljub nastalim gospodarskim težkočam se zbira leto za leto večji krog dece okrog »Mladinske matice«.

»Jugoslovensko učiteljsko združenje« je začelo izdajati mladinski list »Jugoslovenec«, ki se razveseljuje širi po vsej državi.

V organizaciji mladinskega tiska nas čakajo še velike naloge. Ne smemo pa prezreti tudi prosvetno-vzgojnega tiska za narod, kateremu bo treba posvetiti vso skrb, ako hočemo narod z uspehom izobraževati.

Dušan Bogunović (Zagreb):

Učitelj kot kulturno nacionalni delavec

Prispevek k vprašanju nar. izobraževanja.

V članku »Učitelj kot politična osebnost«, ki je izšel v Vašem listu, sem poudaril mišljenje, da bi moralo iti učiteljstvo samostojno v politično borbo ali pa vstopiti v tako stranko, ki odgovarja ideologiji JUU in, ki jamči, da bi prišlo učiteljstvo do števila odgovarjajočega položaja.

Poudaril sem tudi razloge in sicer glavni razlog, da brez kulture (prosvetnosti) ni Jugoslavije in jugoslovenstva in da je treba ta problem rešiti s prosveto, a drugo z izmenjavo generacije in da zavzemata pri tem najvažnejšo vlogo

šola — učitelj

kot prva faktorja, ki poleg roditeljev formirata dušo in telo danes otroka, a jutri aktivnega in odgovornega državljana Jugoslavije. Oni, ki to ustvarja, mora priti do izraza na onih mestih, kjer se odloča o vsem, torej tudi o prosveti, to sta

parlament in senat.

Še bolj nego politično življenje, tangira učiteljstvo drugo delovno polje, o katerem je treba spregovoriti s posebno pazljivostjo, ne z ozirom na državno organizacijo, nego z ozirom na našo stanovsko organizacijo, to je učitelj kot kulturno-nacionalni delavec.

Problem narodnega izobraževanja prehaja pri vseh narodih sveta, a posebno pri onih ki so sodelovali v svetovni borbi, v najvažnejša in najdelikatnejša vprašanja v območju narodno - državnega življenja. Ta problem zahteva čim hitrejšo, razumljivejšo in sistematično rešitev.

Današnja generacija je povojna generacija. Oslabljen je etično in zdravstveno zaradi dolgega trajanja vojne in zaradi vsega, kar nosi vojna s seboj: boleznimi, slaba hrana, neurejeno življenje, uporaba alkohola, nikotina in slično. Ta generacija ni samo oslajena zaradi vojne, marveč treba upoštevati tudi dejstvo, da ni imela časa, da bi se pred vojno pripravila in popolno kulturno razvila. Po dovršitvi svoje nacionalne borbe, moramo posvetiti več pažnje tej generaciji, ki ni več v šoli nego izven šole. Tako pridemo do izvenšolskega dela za izobraževanje izvenšolske mladine in naroda.

Osebnost, ki naj v prvi vrsti vodi in ki naj bo središče vsega tega dela je osnovnošolski učitelj.

Na izvenšolsko delo ali narodno izobraževanje nas navaja državna zahteva, ki izhaja iz osnovnega zakona našega narodno - državnega obstoja, razvoja in bodočnosti, a to je zakon narodnega in državnega edinstva.

Dasiravno smo v preteklosti stremeli za tem, vendar je skoro celokupna kultura trah delov našega naroda težila v smer plemensko kulturne orientacije in radi tega je težak problem osnivanje

ene nacije — ene države.

Narodno in državno edinstvo se krepi in razvija z državno vzgojo v državnih ustanovah, vendar moramo nujno upoštevati tudi privatno vzgojo v privatnih ustanovah, t. j. z narodnim izobraževanjem (za učitelja z izvenšolskim delom) in tu naj bo

učitelj prva osebnost.

Navedel sem samo dva razloga, ki nas navajata na aktualnost dela za izobraževanje, v zvezi z učiteljevo osebnostjo. Še mnogo je sekundarnih razlogov za delovanje za narodno izobražbo, če se tudi ne omenja zakon o narodnih šolah od § 1. (smoter pa do XI. poglavja tega zakona, ki je poln odredb o narodnem izobraževanju, razne odredbe, težnje naše organizacije, ki si je tudi ustavila v pravila delo in organizacijo kulturno-nacionalnih ustanov. Posebno od tedaj, ko se je Sokolstvo kraljevine Jugoslavije začelo širiti po vseh, se hoče, da postane iz Sokolstva osrednja organizacija za prosveto širokih narodnih slojev.

Narodno izobraževanje ali izvenšolsko delo učitelja je za nas aktualno vprašanje in oprijeti se ga moramo stvarno in po sistemu. V nasprotnem primeru bo ostalo, kar je do danes že bilo, t. j. slučajnost in diletantizem, od katerega nima velike koristi niti narod niti država. Učitelj more, ampak ne mora biti radi tega dela bolj ocenjen. Lahko ga pa pozovejo na odgovornost in tudi obsodijo, ker ne dela za narodno izobraževanje. To se tudi mnogokrat dogaja.

Radi važnosti in aktualnosti in z ozirom na to, da tangira učiteljstvo vprašanje dela v šoli in izven nje, in da je od pravilno razumevanega narodnega izobraževanja odvisno življenje in razvoj naroda in države, bomo razpravljali o tem vprašanju odkrito in stvarno.

Prvo vprašanje je, kaj bi bilo narodno izobraževanje?

Narodno izobraževanje naj bi bilo delo učiteljstva in ostalih narodnih voditeljev v vseh panogah, na katerih se izraža javno življenje z vso svojo svobodno inicijativo. To

Pri izvedbi popolne stanovske organizacije mora biti med glavnimi nalogami organizacija našega stanovskega tiska. Temu vprašanju bodo morale posvetiti vse sekcije, kakor tudi centralno vodstvo organizacije večjo skrb. Ako hočemo krepke in vsem zahtevam ustrežajoče organizacije, kar je seveda izven dvoma, bodo naši člani, kakor tudi predstavniki organizacije, pozorno razmislili to vprašanje in ga rešili tako, da bo postal stanovski tisk naša sila in najjačja vez stanovske skupnosti.

delo se začne prvenstveno tam, kjer je prenehalo direktno delovanje šole. To je delo izven šole in se uporablja brez ozira na dobo, spol in stan, pač pa se je treba ozirati edino na to, ali se deluje na vasi ali v mestu. Javno življenje se izraža: Z delom osebnosti v vseh panogah javnega življenja; z delom ustanov kulturno-nacionalnega značaja; z delom stanovskih organizacij in z delom ustanov socialno-ekonomskega značaja.

Delo osebnosti se izraža v pesništvu, umetnosti, književnosti, s sodelovanjem v raznih pokreth i. t. d.

Delo ustanov kulturno-nacionalnega značaja izražajo: 1. Sokolstvo. 2. Čitalnice in knjižnice. 3. Pevska društva. 4. Treznostno gibanje. 5. Jadranska straža. 6. Narodna odbrana. 7. Jugoslovenska matica. 8. Rdeči križ. 9. Narodna vseučilišča i. t. d.

Delo ustanov socialno-ekonomskega značaja izražajo: 1. Gasilstvo. 2. Zdravstvene zadruge. 3. Narodna zaščita. 4. Hranilnice. 5. Razne druge zadruge. 6. Kmetijska društva. 7. Kmetstvo in gospodinjstvo i. t. d. K temu je treba prišteti tudi razne ženske ustanove.

Delo stanovskih organizacij se odraža v organizaciji stanu v dobrobit stanu, naroda in države. Pri nas učiteljih (-icah) predstavljajo to delo naši tečaji, naša pevka društva, predavanja, sestanki in slično. Največji del izvenšolskega učiteljskega dela se uporablja za pobijanje nepismenosti.

Karakteriziral sem narodno izobraževanje in navedel ustanove, ki so sredstvo narodnega izobraževanja. Treba je navesti tudi razloge neuspeha narodnega izobraževanja.

Kdor se javno udejstvuje, ta ve:

1. Da je narodno izobraževanje zelo komplicirano delo, da učiteljska ne dajejo nikake podlage za to delo, a oni, ki izdaja odredbe za izvedbo narodnega izobraževanja, ne skrbijo zadostno tudi za tečaje in slično.

2. Da so zelo pomanjkljiva inicijativa in navodila nadrejenih oblasti v tem pogledu.

3. Da zavzema delo za narodno prosvetovanje največji del učiteljevega prostega časa, za katerega pa učiteljstvo ni posebe nagrajeno, pač pa se kliče učitelj na odgovornost, ako se ne briga za to delo, če pa marljivo deluje, nima to delo zadostnega vpliva na njegovo oceno in napredovanje.

4. Da sodeluje pri tem delu razen učiteljstva zelo majhno število inteligence. Največje delo za narodno izobraževanje leži na ramenih učiteljstva, dasi bi moralo biti narodno izobraževanje dolžnost vseh narodnih prvakov, pa naj imajo katerikoli poklic.

5. Da zaide učiteljstvo ravno radi dela za narodno izobraževanje, v neštete spore s svojo okolico in ni zadostno zaščiten, marveč je prepuščeno samemu sebi, v obrambo dela, ki ga vrši za narod in državo.

6. Da se naše stanovske organizacije, od glavnega odbora do sreskih društev, dasi je vnešeno to delo v pravila JUU, ne brigajo kako in na kak način naj bi se to delo izvedlo. (Opomba uredništva: Sekcija za dravsko banovino ima poseben odsek, ki daje sreskim društvom in članstvu direktive za to delo. Tudi banska uprava dravske banovine prav intenzivno podpira sekcijo pri tem delu in ji moralno in materialno pomaga.)

Ako smo konstatirali gornje, smemo reči tudi to:

a) Narodno izobraževanje kot izvenšolsko delo učiteljstva je zelo tesno spojeno z učiteljskim stanom in narodnim življenjem. Učitelj kot vodilna osebnost državno-narodnega razvoja in njegove bodočnosti, bi moral po zakonu za narodne šole in po svojem lastnem prepričanju sodelovati pri tem delu za dobrobit naroda in države.

b) Za to delo se kaže premala inicijativa od strani pristojnih oblasti. Ocenjevanje pravega dela med narodom ne pride v poštev pri ocenjevanju in napredovanju učiteljstva. Radi tega je potreben sistematičen načrt in navodila od nadrejenih šolskih oblasti, da bo učiteljsko delo res tudi sredstvo za ocenjevanje učiteljev (-ic) kot javnih delavcev, ki morajo dobiti priznanje za to delo.

c) Narodno izobraževanje je zelo kompliciran pojem, ki zahteva posebno pripravo in potrebno znanje. Radi tega je potrebno, da se temu vprašanju posveti vsa pažnja že na učiteljskih, kjer bi bilo treba to vprašanje spojit s predmetom, telovadbo in Sokolstvom tako, da bi prišle nove učiteljske generacije na delo že pripravljene in bi to delo bilo spojeno s Sokolstvom zato, ker je to osrednja organizacija za prosveto širših plasti našega naroda. V učiteljski organizaciji bi morale obstojati prosvetno-kulturne sekcije, ki bi se bavile tudi z narodno-kulturnim delovanjem, pripravljale tečaje za delo za narodno izobraževanje kakor tudi z izdajanjem lista, ki bi se bavil z narodnim izobraževanjem, to je z izvenšolskim delom učiteljstva. — (Opomba

uredništva: Sekcija za dravsko banovino ima poseben odsek, ki pripravlja tečaje in izdaja list »Prosveta«.)

č) Pri vojakih, kamor pride skoro ves moški del naroda, bi moral biti nastavljen poseben učitelj, kot so nastavljeni vojaški duhovniki. Ta učitelj bi moral poučevati vojake o vseh vprašanjih, ki jih čakajo, ko izstopijo iz vojaške službe.

d) Sklicati je treba zborovanje vseh prosvetno-kulturnih delavcev. Na tem zborovanju naj bi se sestavile smernice dela in ustanovila organizacija prosvetno kulturnih delavcev v celi državi in s to organizacijo naj bi se omogočilo, da bi prišle do veljave pri velikem de-

lu za narodno prosveto, danes vse raztresene moči.

Kot sem v članku »Učitelj kot politična osebnost v državi« iznesel svoje mišljenje, tako poudarjam v članku »Učitelj kot kulturno nacionalni delavec« misli, o katerih naj razmišlja učiteljstvo, kakor tudi merodajne oblasti in oni delavci, ki se bavijo z narodnim izobraževanjem. Vse navedbe in zakoni bodo ostali samo mrtve črke, ako se v to vprašanje ne poglobimo in ne organiziramo dela.

Samo na ta način bo postalo tudi narodno izobraževanje delo našega javnega življenja, in delavci bodo razumevani, a največje koristi bodo imeli oni, za katere živimo, to so: narod, kralj in država.

E. Vranc:

Nekaj misli k šolsko-reformnemu gibanju v dravski banovini

Ob 10 letnici intenzivne poborniške aktivnosti

V času predvednotenja življenjskih dobrin in gesel ne smemo v nizu spremenjenih gospodarskih in kulturnih potreb prezreti našega šolskega žitja in bitja v smeri poti in ciljev zadnjega časa. Domišljamo si namreč radi, da smo prestali šolsko reformo in dosegli nivo, kjer se stikata stvarno življenje in šola. Da ne bo nepotrebne samoprevare, je potrebno, da odkrito pogledamo resnici v obraz. To tem bolj, ker baš poteka decenij, ko smo z vso vneemo pričeli dvigati prapor šolske reforme širok naš domovine.

Ze pred vojno, zlasti pa po vojni je tok šolske reforme pridrel k nam iz inozemstva. Bil je izraz nezadovoljstva s šolo-učilnico, zato so prvi pristaši gibanja bili po večini podjetnejši učitelji ki so se zatekli k študiju novih poti in sredstev. Marsikoga je stvar omamila vsled modernizma, vse pa je spodbujala in krepila misel, da bo »delovna šola« odresila svet...

Pričeli smo s temeljito preobrazbo šolskega pouka. Z nastavki »delovne šole«, s knjižnicami, z ekskurzijami in hospitacijami je bila preusmeritev praktično in teoretično fundirana, »nova šola« že skoraj udomačena. Vzlic oficijelni desinteresanosti je delovno-šolska ideja razmeroma napredovala in niti za svarila in trobila k umiku se ni nihče zme-nil.

In čemu tudi? Saj je bilo vse tako »ograničeno«, da ni bilo povoda za razburjanje. Cilji so bili točno postavljeni, poti »svobodne«. V glavnem naj delovna šola stremi za tem, da se harmonično razvijejo vse telesne in duševne sile učencev. Učitelj naj vzbuja njih sodelovanje in iznajdljivost. Naj jih pripravi v delovnih zajednicah in v strnjemem pouku do tega, da si bodo sami pridobivali trajno in za življenje potrebno znanje. Podvig npravnstvene osebnosti učenca naj mu olajša življenje v sodobno kulturo.

Temeljni poudarek, da ni glavno snov, temveč razvoj in zmožnosti otroka, t. j. duševno delo, ni bil vselej dovolj upoštevan, kar so dokazovali tudi izdani učni načrti. Zlasti se je nešteto krat istovetilo ročno delo v delavnicah z delovnošolskim gibanjem. S tem v zvezi je postala kmalu tudi »moderna podčelzelska šola« šlager obnove. Ki naj čimprej zajame široke mase učiteljstva.

Ko je končno tudi oblast zagrabila idejo, se je učiteljstvo oprijelo novih smeri ter je zahteve izvajalo v šolskem delu na celi črti. Doba »moderne didaktike« je vzcvetela, duh šole je ostal več ali manj neizpremenjen. Razne struje so pričele diferencirati take pojave in bičati površno gledanje problemov. Zlasti so nekateri poudarjali socialni značaj nove šole in so s te strani presojali važnosti in meje za izvedbo reformnih načrtov. Iz teh vidikov je bil nekaj časa urejevan tudi »Popotnik« dokler se socialna ideja ni morala podrediti drugim. Od takrat smo ostali pri »mojstrih učne umetnosti«, ker »delovna šola bo ostala vedno le nekaka lastna in osebna tvorba v to usmerjenih novih ljudi...«

Nimam namena niti prostora, da bi se spuščal v podrobnosti. Naj zadostuje načelna ugotovitev, da se je preusmeritev šolskega dela v smislu šolsko-reformnega gibanja izvršila v veliki meri. V metodično-didaktičnem

Andreja Grum-Skuljeva:

Gospodinjstvo-nadaljevalno šolstvo

Gospodinjstvo-nadaljevalno šolstvo se je razmahnilo v dravski banovini tako, da nihče ne more preko te ustanove, kdor je poklican za delo pri narodnem prosvetovanju.

V teku šestih let se je ustanovilo okrog 100 gosp. nad. šol, torej odpade približno na vsako deseto šolo ena. Toda ne samo število šol, pomembnejše je število gojenk. Ker posluje šola le, ako jo poseča najmanj 12 gojenk, je število vsakoletnih absolventk precejšnje.

Ze iz teh malih podatkov je razvidno, da nudijo gospod. nad. šole velikemu številu naših deklet potrebno predizobrazbo za njih poklic in podlago samoizobrazbi. Gojenke gosp. nad. šol skušajo že doma uveljavljati načela naprednega gospodinjstva, zlasti pa še potem, ko si ustvarijo svoje lastne domove.

Udomačila se je tudi že navada, da se dekleta tudi po dovršeni šoli obračajo na svojo učiteljico v spoznanju, da najdejo pri njej gotovo nadaljnjih navodil in nasvetov. Učiteljica jim ni samo pokazala poti v šoli, stoji jim ob strani tudi pri njih težkem delu za družino in narod. Prav ta vez je odločilnega pomena za mlade gospodinjke, za učiteljstvo pa važno torišče pri njegovem delu za narodno prosvetovanje.

Gospodinjstvo-nadaljevalna šola je nastala iz potrebe.

Prav to bistvo je tudi izhodišče za delo pri prosvetovanju. Kdor pa na tem polju dela, mora tolmačiti ta pojem, upoštevajoč razmere, v katerih danes živimo. Velja naj načelo, da imej prosveta za podlago dobre gospodarske prilike.

Ako primerjamo namen gosp. nadaljevalnih šol s tem principom, vidimo, da so te šole one ustanove, ki naravnost napljujejo na tako delo. Kmetijskih deklet ne vzgajajo in uče z besedami, ampak z delom. Vzgoja in pouk sta združena v strnjeno celoto brez pretiravanja ali vsiljevanja enega ali drugega. Kmetstvo deklet spozna v tej šoli, kaj je prav, kaj napačno, česa ne morejo pri njenem domu.

Ker dekleta sodijo vse napake in potrebe po svojih domovih, je ves pouk in vzgoja individualna, posameznim domovom primerna, a vendar strnjena v celoto, kolikor in kar imajo vsi domovi skupnega.

Gospodinjstva šola postaja s tem zajednica, zdrava in polna življenja, ki skrbi za zdrav in krepak razvoj posameznih domov — temelja celokupnega narodnega gospodarstva.

Te krepke sile mladih gospodinj bodo odločilnega pomena za obstoj naših kmetij. Ta